

Türkçü Fikir: Qaşqayı Türklerinin Millî Aktivisti Ayhan Karaçaylı ile Röportaj

1: Esenlikler, öncelikle röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz, bize biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

Merhaba, ben de teşekkür ederim. İzin verin iki Qaşqayı Türk'ü birbirlerine varınca kendilerini nasıl tanıtıyorlarsa ben de kendimi öyle tanıtayım: Ben Karaçaylı elinden, Hanahmetli tayfasından, Mirzababalı obasından, Şahbazoğullarından Ayhan Karaçaylı. Bir Qaşqayı Türk aktivistim.

2: Öncelikle malumunuz olduğu üzere Türkiye’de Qaşqayı Türklerinin ulusal mücadelesine dair halk nazarında pek az şey biliniyor. Bize bölgenin ve mücademizin durumunu, hedefini ve geleceğini tanımlayabilir misiniz?

Evet, maalesef Türkiye’de Qaşqayı Türkleri ve onların meseleleri çok fazla bilinmiyor. Bunun farklı sebepleri var ancak burada o sebeplere değinmeyeceğim. Qaşqayı Türklerinin bölgesi son derece hassas bir bölge. İran olarak adlanan coğrafyanın doğal gaz, petrol ve bir sürü diğer yeraltı zenginlikleri Qaşqayı topraklarından çıkıyor. Bu sebeple son yüzyıldaki Fars rejimi her zaman bölge Türklerinin kimlik ve varlığını yok etme teşebbüsünde bulunmuştur. Son dönemlerde Qaşqayı Türklerinin mücadelesini sosyo-kültürel faaliyetlerden giderek siyasi bir harekete dönüştüğünü görüyoruz. Örneğin birkaç yıl öncesine kadar dil, tarih ve kültürümüz üzerine daha yoğun faaliyet gösteren Qaşqayı Millî Hareketi’nde şimdi bir millî kimlik oluşturma ve Qaşqayı insanının siyasileştirme çabasını görüyoruz.

3: Qaşqayı Türklerinin mücadelesinin özellikle insani boyutunun ağır bastığını biliyoruz. Bölgedeki diğer Türk grupların bu noktada Qaşqayı mücadelesine karşı tutumu nedir? Sizce neden “İstiklalcilik”, “Federasyon” idealinden daha tutarlıdır?

Qaşqayıların mücadelesinin başından beri Güney Azerbaycan Millî hareketi ile birlikte ve paralel bir şekilde ilerlediğini söyleyebiliriz ve bu kapsamda Qaşqayı Hareketi İran olarak adlanan coğrafyadaki diğer Türk unsurlarını bir bütün olarak görmüş, son yüzyılda özellikle Güney Azerbaycan Millî hareketinden etkilenecek günümüzdeki forma gelmiştir. Bağımsızlık ve federasyon konusuna gelince, bence “İstiklal” sözcüğü kendiliğinden pozitif bir anlam taşıyor. Ayrıca Türk ulusunun tarihini de incelediğimizde İstiklalcilik mefkûresinin bize daha yakışır bir mefkûre olduğunu düşünüyorum. Ayrıca İran coğrafyasındaki Türklük 1945-1946’da bir defa federasyon sisteminin başarısız olduğunu gördü. Fars rejiminin ne kadar gaddar olabileceğini de gördü. Dolayısıyla insanımızın hafızasında büyük bir güvensizlik olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple bir mücadele verilecekse bağımsızlık uğrunda verilmesini daha mantıklı buluyorum.

4: İran’daki molla rejimine karşı Türkiye’de tutarlı olmayan bir algı var. Özellikle “Amerikan Emperyalizmine karşı savunma” olarak algılayanlara sık rastlanıyor. Bu konuda bize neler söyleyebilirsiniz, bir Türk bahsi geçen rejimi nasıl değerlendirmeli?

Ben bu algının tamamen yanlış olduğunu düşünüyorum lakin doğru olsa da milyonlarca Türk insanının Fars rejimi tarafından zulme uğradığı gerçeğini de değiştirmiyor ve İran olarak adlandırılan coğrafyadaki Türklerin millî hareketini ve bağımsızlık arzusunu gayrimeşru kılmıyor.

5: Qaşqayılar olarak “Türkçülük” fikrini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bize Türkçülük fikrini nasıl tanımladığınızı anlatabilir misiniz?

Bizdeki Türkçülük düşüncesi “Türkçecilik” ile başlamış diyebiliriz yani bizim Türkçülük anlayışımızın temelini dil oluşturuyor. Kimliğimizin en önemli unsurunu Türkçe gördüğümüz için nerede Türkçe konuşuluyorsa bizim için orası vatandır. Ayrıca Türkçülük bizim için ölüm kalım meselesidir yani bir Qaşqayı bireyi; ya sessiz kalıp milletin ve kimliğinin yok olmasını görmezden gelmelidir ya da Türkçülüğe sığınıp diline, tarihine ve milletine sahip çıkmalıdır. Bu bakımdan Türkçülük mefkûresi bizim için bir seçim değil, bir mecburiyettir.

6: Mücadelemizin günümüz konjonktüründeki yerini az çok anladığınızı düşünüyorum. Biraz da tarihsel temellere inmekte fayda var. Bölgedeki Türk-Fars mücadelesinin kökleri nereye dayanmaktadır? Ne kadar geriye gidebilir, tarihsel olarak nasıl yorumlanmalıdır?

Bugünkü İran adlı coğrafya yüz yıl öncesine kadar Türklerin hâkimiyeti altındaydı. Türk devlet anlayışının tarihte adaletli tavrı, son bin yılda Farsların da gelişmesine katkıda bulunmuş ve hiçbir zaman onları bir rakip olarak görmemiştir. Ancak son yüzyıldaki emperyalist güçlerin rolüyle iktidara gelen Fars rejimi, elinden gelen her türlü zulmü ve baskıyı Türklere karşı uygulamıştır. Bu yüzden esas Türk mücadelesi de son yüzyılda başlamıştır. Ancak bu mücadele hiçbir zaman meşru zeminden dışarı çıkıp herhangi bir Türk töresine ters eylemde bulunmamıştır. Örneğin hiçbir zaman Güney Azerbaycan Millî Harekâtı veya Qaşqayı Millî Harekâtı bölgedeki bazı devlet geleneğine sahip olmayan etnikler gibi şiddete ve terör eylemlerine başvurmamıştır. Bu da bizim mücadelemizin bir başka önemli noktasıdır.

7: Sizinle daha önceden yaptığımız dostane muhabbetlerde özellikle Türkiye’deki tarihçilerin bakış açısındaki hatalara dair uzun uzun hasbihal edebilme fırsatı bulmuştuk. Hazır tarih konuları da açılmışken Türkiye’nin Qaşqayı mücadelesindeki tarihsel rolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkiye tarihçilerinin bir kısmında bir Fars-İran hayranlığı var. Bunu da ben onların romantik tarih anlayışına bağlıyorum. Ancak bizim de orada bir kimlik mücadelesi verdiğimiz göz önünde bulundurmaları gerekiyor. Nasıl ki Anadolu Türklüğü Yunanlarla hep bir tarih ve kimlik mücadelesindeyse bizde de aynı şekilde mücadele var. Bu konunun çok detaylarına gitmek istemiyorum. Sadece bahsettiğimiz tarihçi hocalarımıza söylemeliyiz ki yardımınız dokunmuyorsa en azından zarar vermeyin.

8: Son olarak okuyucularımıza, bu mücadeleye karşı ilgi besleyenlere hangi şahıs ve eserleri önerirsiniz? İleri okuma olarak nelere başvurulmalıdır?

Başta Qaşqayı Türkleri ile ilgili Farsça ve Osmanlıcası olanlar için önereceğim kitaplar merhum hocamız Esedullah Merdani’nin bütün eserleri olacak.

Ayrıca 1979-2014 yılları arasında Tahran’da Prof. Dr. Cevat Heyet (Birinci Dönem) ve 2015 yılından itibaren Ankara’da Dr. Rıza Heyet tarafından (İkinci Dönem) 3 ayda bir yayımlanan “Varlık” dergisini tavsiye ediyorum.

- Məhəmmədağı Zehtabi. «Ərmağanə Azərbaycan» dərgisi. Təbriz
- Məhəmmədağı Zehtabi. «İslama qədər İran türklərinin dili və ədəbiyyatı». Təbriz, «Əxtər» nəşriyyatı, 1380
- Məhəmmədağı Zehtabi. «İran türklərinin əski tarixi». II cildə Təbriz , 1999
- Cevat Heyet. Mukayesetü’l Lügateyn (İki Dilin Mukayesesi)

- Cevat Heyet. Türk Dilinin ve Lehçelerinin Tarihî Seyri
- Cevat Heyet. Azerbaycan Edebiyatına Bir Bakış, 2 cilt
- Cevat Heyet. Azerbaycan Şifahî Halk Edebiyatı
- Cevat Heyet. Türklerin Tarihi ve Ferhengine (Kültür) Bir Bakış

Bize değerli vakitlerini ayırdıkları için Ayhan Karaçaylı'ya teşekkür ederiz.

Bartu Kizek, "Türkçü Fikir: Qaşqayı Türklerinin Millî Aktivisti Ayhan Karaçaylı ile Röportaj"

<https://www.fikirtepedi.com/roportaj/turkcu-fikir-qasqayi-turklerinin-milli-aktivisti-ayhan-karacayli-ile-roportaj/>

(Yayın Tarihi: 7 Haziran 2024).